

ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ವೀರನಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತ ಆಚರಣೆಗಳು:

ಒಂದು ನೋಟ

ಡಾ. ರಂಗಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಿ. ಎ.

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ಲಾಲ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು

ಆರ್. ಟಿ. ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560032.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2023/06/rangalakshmi-p-a/>

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಪರಮ ಪಾವನ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದೀಯ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ 144 ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಪೂಜೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ದೈವತ್ವಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಾಸ್ತಿಕರಿದ್ದರೆ, ಹಲವಾರು ಜನ ಆಸ್ತಿಕರಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರನ್ನು, ಅವರ ಭಕ್ತರು ಆರಾಧಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸಲಾಗುವುದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 64 ಮಂದಿ ವೀರನಾಯಕರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ವಕ್ರಲನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ವೀರನಾಯಕರ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವೀರರನ್ನು ಕುರಿತ ಕಥೆ, ಕಥನಗೀತೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವೋ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ, ವಕ್ರಲು ಆಚರಿಸುವ ಆಚರಣೆಗಳು, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಕೂಡ ಅಷ್ಟೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮನ್ಯವಾಗಿ ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಆಚರಣೆಯೇ ಬೆನ್ನೆಲುಬು. ಆಚರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಧೈರಾರಾಧನೆಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಜನಪದ ಧರ್ಮ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಯ ಧರ್ಮ. ಆ ಆಚರಣೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆಗಬೇಕಾದುದು. ದೇವತೆಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಅಭಿನಯಗೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮದ ವಿವರಗಳೇ ಆಚರಣೆಗಳು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆಚರಣೆಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬು. ನಂಬಿಕೆಯ

ಸಿದ್ದಾಂತ. ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಚರಣೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮುನ್ನ ಅಥವಾ ನಂತರ ಪುರಾಣಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಪುರಾಣ ಕತೆ ಮರೆತು ಹೋದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಯಾವುದೇ ಅತಂಕವಿಲ್ಲದೆ ಆಚರಣೆ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಡಿಸುವಾಗ ಮತ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಗೋಚರ ದೈವ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಮಾನವ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಮತಾಚಾರಗಳಿಗೆ, ಕರ್ಮ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಆಚಾರವೆಂಬ ಹೆಸರಿದೆ ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿತವಾಗಿರುವ ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ, ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೇ ನಂಬಿಕೆ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

ಒಂದು ವರ್ಗ ಪರಂಪರಾನುಗತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿರುವ ಕ್ರಿಯಾ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದಲ್ಲ, ಸಾಮೂಹಿಕವಾದದ್ದು ಜನರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಏಕೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೋ ಅದೇ ನಂಬಿಕೆ. ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಲ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಹಬ್ಬ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಹಬ್ಬ, ಆಚರಣೆ ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಜೀವಧಾತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಆಯಾ ಜನಾಂಗದವರು, ಒಕ್ಕಲು, ಮನೆತನದವರು ತಮ್ಮ ವೀರ ನಾಯಕರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುವರು. ಆ ಹಬ್ಬವು ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಅ ಹಬ್ಬದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಕೆಲವೊಂದು ಆಚರಣೆಗಳು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಆಚರಣೆಗಳೇ ಆಧಾರವಾಗಿವೆ, ಹರಕೆಗಳನ್ನೂ ಆಚರಣೆ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಚರಣೆ ಎಂಬುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾದರೆ, ಹರಕೆಯನ್ನು ಹರಸಿಕೊಂಡವರು ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಚರಣೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾದುದು, ಹರಕೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದು. ಹರಕೆ ಬಹಳ ಸಲ ಆಚರಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೊಂಡ ಹಾಯುವುದು, ಸಿಡಿ ಆಡುವುದು ಇವೆಲ್ಲಾ ಹರಕೆಯ ರೂಪದ ಆಚರಣೆಗಳೇ.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಒಂದು ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಜನಾಂಗ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳುತ್ತದೆ. ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಹಬ್ಬಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಹಬ್ಬಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಸ್ವರ್ಶವಾದಾಗ ಅವಕ್ಕೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಜಾತ್ರೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಸ್ಥಳೀಯ ವಾದವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಜನ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತ ಅಥವಾ ಅನಿಯತ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ದೂರಿಯಿಂದ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ ಭಕ್ತರೂ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ದೇವರು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಆದರಂತೂ ಜನರ ಗದ್ದಲವೂ ಅಧಿಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನದ ಹಬ್ಬ ಮೂರು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ದಿನಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಾ ಕುಣಿತ-ಮೆರೆತಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮದ್ದು ಪಟಾಕಿಗಳ ವೈಭವ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಅಂಗಡಿ ಮುಂಗಟ್ಟುಗಳು ಜಮಾಯಿಸಿ, ಜನಮರುಳಾಗಿ ಸೇರಿದರೆ ಅದು ಜಾತ್ರೆ ಎಂಬ ನಾಮಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ರೈತರ ಜೀವನಾಡಿಯಂತಿರುವ ದನಗಳ ನೆರೆವಿಯೂ ಸಂಘಟನೆಗೊಂಡಾಗ ಆ ಪದದ ಅರ್ಥ ವಿಶಾಲವಾಯಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಹಬ್ಬ ಕಾಲ ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮುಖವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಜಾತ್ರೆಯಾಯಿತು.

ಇನ್ನು, ಧ್ಯಾನ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಶಾಶ್ವತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು ನಿಮಿತ್ತವಾದವು.

ಮಾನವನ ಅಸುರೀಗುಣಗಳ ಸ್ವಚ್ಛಂಧ ವರ್ತನೆಗೆ ಅವು ನಿಯಂತ್ರಣ ಯಂತ್ರಗಳಾದದ್ದು ಉಂಟು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿಯೋ ಮಾನವನ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ರಸದರ್ಶನ ಮೂಡಿಸುವ ಅವನ ಅವಿರತವಾದ ದುಡಿಮೆಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ನೀಡುವ, ಅವನ ದಿನ ದಿನದ ಗೋಳಿಗೆ ವಿರಾಮವೇರ್ಪಡಿಸುವ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನೊದಗಿಸುವ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ.

ಹಬ್ಬಕ್ಕೂ ಜಾತ್ರೆಗೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಯಾತ್ರಾ ಎಂಬ ಪದದ ತದ್ಭವ ರೂಪವೇ ಜಾತ್ರೆ. ತಮ್ಮ ಮನೆ ದೇವರೆಂದು ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರು, ಜಾತ್ರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆ ದೇವರ ಮೂಲ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಾಗ 'ಹರಕೆ' ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆದೇವರಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೇ ಕೆಲವು ಮರೆತಿದ್ದ ದೇವರಿಗೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಮಾದೇಶ್ವರನ ಪರಿಷೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ಒಂದು ನಿಯತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮಾರುವ ಕೊಳ್ಳುವ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ವಿವಿಧ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಆ ದೇವತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಜನ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಹಬ್ಬ ಅಥವಾ ಜಾತ್ರೆಗಳ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಆಚರಣೆಗಳು ವೀರನಾಯಕರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಅಪಾರ ತೊಡಗುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರು ಈ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಆಚರಣೆಯೂ ಜೀವಂತ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ. ಹೀಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಕಂಟಕಗಳೂ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕಿರುವುದರಿಂದ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಕೂಡ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದವುಗಳೇ, ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕಿಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ವೀರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿನ

ಆಚರಣೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು ಇಂತಿವೆ

- 1) ಸಾರುವಿಕೆ
- 2) ಅಗ್ನಿಕೊಂಡ
- 3) ಸಿಡಿಯಾಡುವುದು
- 4) ಬಾಯಿಬೀಗ
- 5) ಹತ್ತು ಬೆಳ್ಳಾರುತಿ

ಇಷ್ಟು ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

1) **ಸಾರುವಿಕೆ:** ಸಾರುವಿಕೆ ಎಂದರೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಜಾತ್ರೆಯು ಸಾರುವುಕೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಊರಿನ ಜಾತ್ರೆಯು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಷಗಳಂತೆ ಈ ವರ್ಷವೂ ಕೂಡ ಮಳೆ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ಕೈ ಸೇರಿದರೆ ಸಾಕು ಅದ್ದೂರಿಯಿಂದ ಜಾತ್ರೆಯಾಡಿ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆದು ಊಟ ಹಾಕುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜಾನಪದರಲ್ಲಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಯಾರ ಜಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವರೋ ಆ ದೇವರನ್ನು ಇಂಥ ದಿನ ಜಾತ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀವಿ. ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೆ ಬಲಗಡೆ ಹೂಕೊಡು ಎಂಬುದಾದಾಗ ಆ ಒಕ್ಕಲ ಮನೆತನದ ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಆ ಗುಡಿಯು ಪೂಜಾರಿ ಸೇರಿ ಹೂ ಕೇಳುವರು. ಬಲಗಡೆ ಹೂ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಇಂತ ದಿನ ಜಾತ್ರೆ ಇದೆಯೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಾಗಿಯೂ ಸಾರುವರು. ಈ ಸಾರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಜನರು ತಮಟೆ ಹೊಡೆದು ಸಾರುವರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಜನ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ.

2) **ಅಗ್ನಿಕೊಂಡ:** ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕೊಂಡ ಹಾಯುವುದು ಎಂದೂ ಹೇಳುವರು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅಗ್ನಿಕೊಂಡ ಎನ್ನುವರು. ಕೊಂಡ ಹಾಯುತ್ತೇವೆಂದು ಹರಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಭಕ್ತರು ಪೂಜಾರಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಓಡುವುದೇ ಕೆಂಡ ಹಾಯುವ ಆಚರಣೆ. ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಹೊತ್ತ

ಪೂಜಾರಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಕೊಂಡ ತುಳಿಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ. ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಡ್ಡಿ ಜಯಶೀಲಳಾದ ಸೀತೆಯ ಕಥೆ ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಶಿವಭಕ್ತ ನಂದನಾರ್ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಶಿವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಥೆಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕೊಂಡಹಾಯುವ ಆಚರಣೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಗ್ನಿಸಂಬಂಧವಾದುದು. ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಉರಿಯುವ ಕೆಂಡವನ್ನು ತುಳಿದುಕೊಂಡು ಓಡುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಕೆಂಡ ತುಳಿಯುವವರು ಒಪ್ಪೊತ್ತು ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಾಸವಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲೇ ಹರಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಬಾಯಿಬೀಗವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಂಡ ಹಾಯುವುದು (ಕೆಂಡ ತುಳಿಯುವುದು) ಬಹುತೇಕ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಜೆ ದೇವರ ಉತ್ಸವದೊಂದಿಗೆ ಮನಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಆರತಿ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಭತ್ತವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಬೆಲ್ಲದ ಪಾಕ ತೆಗೆದು ಕಲಸಿ ಬೆನಕನಾಕಾರವಾಗಿ ತಂಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ, ಮೇಲೆ ತುಪ್ಪದ ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊಂಬಾಳೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೊಂಡದ ಸುತ್ತ ಮೂರು ಸುತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡದ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಊರಿನವರು ಹಾಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿರುವಂತೆ ಅವರ ಕಾಲುಗಳು ಸುಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಧೈರ್ಯವೂ ಹೌದು.

ಸೌದೆಯನ್ನು ಮನೆಗೊಂದು ತುಂಡುಹಾಕಿ ಪೂಜಾರಿ ಅಥವಾ ಊರಿನ ಯಜಮಾನ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುತ್ತಾನೆ. ಬಹುತೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾರ, ಶುಕ್ರವಾರಗಳಂದು ಕೆಂಡ ಹಾಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯು ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸ್ವಾರಮ್ ಮತ್ತು ಜಂಗರಮರಳ್ಳಿ ಈರನಾಗಣ್ಣನ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಕೊಂಡದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

3) **ಸಿಡಿಯಾಡುವ ಆಚರಣೆ:** ಸಿಡಿಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ತೊಟ್ಟಿಲು ಸಿಡಿ, ಗೊಂಬೆ ಸಿಡಿ ಹೀಗೆ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಉದ್ದವಾದ

ಸರ್ವೆ ಅಥವಾ ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಗಂಬವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿಡಿ ಆಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಿಡಿ ಆಡುವವರು ಮೊದಲೇ ಹರಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಖಾಯಿಲೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಕಂಟಕ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಸಿಡಿ ಆಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹರಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸ್ವಾರಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆಯು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ಅದರಲ್ಲೂ ತುಂಬಾ ಕಠಿಣವಾದ ಬೆನ್ನು ಸಿಡಿಯನ್ನು ಆಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಸಿಡಿಗಂಬವನ್ನು ಜಾತ್ರೆಯ ಮುಂದಿನ ದಿನವೇ ನೆಡುವರು. ಈ ಸಿಡಿಗಂಬವನ್ನು ನಿಡುಗಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟದಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆ ಬೊಬ್ಬಣ್ಣಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಕಡಿದು ತಂದಿರುವರೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ. ಈ ಕಂಬವು ಸುಮಾರು 30 ರಿಂದ 40 ಅಡಿ ಉದ್ದವಿದೆ. ಆ ಮರ ಅದ್ಯಾವ ಜಾತಿಯ ಮರವೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನವಷ್ಟೇ ಆ ಮರವು ಹೊರಗೆ ಕಾಣುವುದು. ಈ ಮರವನ್ನು ಬುರುಗು, ಹೂ, ಎಣ್ಣೆ, ಅರಿಶಿನ-ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಪೂಜಿಸುವರು. ಮದುವೆಯಾಗದವರು, ಮಕ್ಕಳಾಗದವರು ಈ ಕಂಬವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಫಲ ಉಂಟು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.

4) **ಬಾಯಿಬೀಗ:** ಬಾಯಿ ಬೀಗವೆಂಬ ಈ ಆಚರಣೆಯು ತುಂಬಾ ಭಯಾನಕವಾದುದು. ಈ ಆಚರಣೆಯು ಸ್ವಾರಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಡಿವಾಳರು ಮತ್ತು ವಡ್ಡರು ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವರು. ಬಾಯಿ ಬೀಗವೆಂದರೆ ಹರಕೆಹೊತ್ತವರು ತಮ್ಮ ಎರಡೂ ಕೆನ್ನೆಗಳಿಗೆ ತಾಮ್ರದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀಗವನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಲು ತುಂಬಾ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯಿರಬೇಕು. ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ದೇವರು ಬಂದಂತಾಗಿ ತಮಟೆಯ ಸದ್ದಿಗೆ ಜೋರಾಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಸಾಗುವರು. ಹೃದಯವನ್ನು ಕಲಕುವಂತಿರಯತ್ತದೆ ಇವರ ಸ್ಥಿತಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಹರಕೆಯ ಸಮಯ ಕಳೆಯುವ ವರೆವಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು, ಊಟಮಾಡಲೂ, ನೀರು ಕುಡಿಯಲೂ ಕೂಡ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಬಾಯಿಬೀಗ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಊರಿನ ಹಿರಿಯರಿಂದ ಮತ್ತು ಗುಡಿಯವತಿಯಿಂದ ಇನಾಮು ಸಿಗುವುದು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಲದೆಂದು ಅವರು ತಲೆ ಒದರುತ್ತಾ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಆಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹಣ ಮೇಲ್ಪಸ್ತುಗಳನ್ನು

ನೀಡಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಾಯಿಬಿಳಿ ಒಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ಈ ಆಚರಣೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳ ಪರಿಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ವೀರನಯಕರ ಜಾತ್ರೆ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

5) ಹತ್ತು ಬೆಳ್ಳಾರತಿ (ಹತ್ತು ಬೆರಳಿನ ಆರುತಿ): ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸ್ವಾರಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಮಂಗಳವಾಡ ಲಕ್ಕಮ್ಮನ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಆಚರಣೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ತುಂಬಾ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾರಮ್ಮ ಜಾತ್ರೆಯ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು, ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಮುಗಿಬಿದ್ದು ಈ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಲ್ಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಹರಕೆಯಾಗಿದೆ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಹರಕೆಯನ್ನು ದೇವಿಗೆ ಹೊರುವರು. ಕಾಯಿಲೆಗೆ ತುತ್ತಾದವರು, ಕಾಯಿಲೆ ವಾಸಿಯಾಗಲೆಂದು, ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದವರು ತಮಗೆ ಬೇಗ ಮದುವೆಯಾಗಲೆಂದು, ಮಕ್ಕಳಾಗದವರು ಮಕ್ಕಳಾಗಬೇಕೆಂದು, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು, ಕೋರ್ಟಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿರುವವರು ಹೀಗೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಾಧಿತರು ತಮ್ಮ ಹರಕೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವರು.

ಈ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಾನವೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕುಂಬಾರನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಗುಣಿಯಿರುವ ದೀಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತಂದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಬೆರಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ ಬತ್ತಿಹಾಕಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ಬೆಳಗಿ ಗುಡಿಯನ್ನು ಮೂರು ಸುತ್ತು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಹಾಕಬೇಕು. ದೇವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬೆರಳುಗಳಿಂದಲೇ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಧನ್ಯರಾಗುವುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಆಚರಣೆಯು ನೋಡಲು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವಾಗಿರುವುದು. ತುಂಬಾಜನರಿಗೆ ಬೆರಳು, ಕೈಗಳಿಗೆ ಗಾಯಗಳಾಗುವುದು ಆದರೂ ಜನ ತಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಆದರೂ ಈ ದೃಶ್ಯವಂತೂ ನಯನ

ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು. ಇದನ್ನು ನೋಡಲು ಹತ್ತು ಊರಿನ ಜನ ಬಂದು ನಿದ್ಧೆಗೆಟ್ಟು ನೆರೆಯುವರು.

ಈ ಆಚರಣೆಗೆ ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ವಯಸ್ಸಿನ ಬೇದವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಆಚರಣೆ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರ ಹಬ್ಬ ಹರಿ ದಿನಗಳನ್ನು ಅದ್ಭೂತಿಯಾಗಿ ಆಚರಿಸುವರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧಾ, ಭಕ್ತಿ, ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾದೆವು ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವರು. ಈ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಸುವರು. ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ದಾರಿ ದೀಪವಾಗುವುದು. ಅವರು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವರ ಮೇಲೆ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರಿರುವುದರಿಂದ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಕೂಡ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದವುಗಳೇ, ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾದ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರಿಗೂ ಆಚರಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ವೀರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಚರಣೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜಾನಪದ ವೀರನಾಯಕರು (2005), ಡಾ. ರಂಗಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಿ. ಎ., ಸುಮುಖ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಾಗಡಿರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
2. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು (2015), ಜೀ ಶಂ ಪರಮಶಿವಯ್ಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು.
3. ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳು, ಡಾ ಜಿ. ಜವರೇ ಗೌಡ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ.
4. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳು (2011), ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನವದೆಹಲಿ.